Ulkoministeriö Neuvostoraportti EU/6/2024-UM-20

Ahlsten Elisa 8.2.2024

Eduskunnalle tiedottaminen / Neuvostoraportti / EU:n epävirallinen Gymnich-ulkoministerikokous Brysselissä 2.-3.2.2024

Kokous

Epävirallinen ulkoasiainministerikokous (Gymnich) Brysselissä 2.-3.2.2024

EU:n epävirallisen Gymnich- kokouksen aiheina olivat EU:n ja Afrikan suhteet, Lähi-itä, Venäjän hyökkäys Ukrainaan sekä EU:n ja Turkin suhteet.

Jäsenmaat jakoivat analyysin, että EU ei ole enää ensisijainen kumppani Afrikalle kovassa kansainvälisessä kilpailussa. Jäsenmailla oli yhteneväinen näkemys EU-Afrikka-suhteista: EU:lla tulisi olla joustava, pragmaattinen ja transaktionaalinen lähestymistapa. Poliittista yhteydenpitoa tulee lisätä ja koordinoida paremmin. Strategista kommunikaatiota tulee parantaa ja EU:n tuki tulee saada näkyvämmäksi sekä erityisesti nuoriso tulee huomioida. Euroopalla ja Afrikalla on monia yhteisiä intressejä mm. taloudessa, turvallisuudessa ja vihreässä siirtymässä.

EU-Turkki-suhteiden osalta monet jäsenmaat katsoivat, että tulisi käydä enemmän dialogia Turkin kanssa. Turkki on EU:lle strateginen kumppani erimielisyyksistä huolimatta. Osa jäsenmaista taas katsoi, että vuoropuhelun lisääminen Turkin kanssa on vielä ennenaikaista.

Ukraina-keskustelussa annettiin laajaa tukea Ukrainan tuen jatkamiselle, Ukraina -tukirahaston perustamiselle EPF:n alle ja pakotteiden kiertämisen estämiselle.

Lähi-idän tilanteesta ja UNRWA:sta käydyssä keskustelussa jäsenmaiden kannat jakaantuivat. Osa jatkaa tai lisää tukea - osa taas on keskeyttänyt tuen selvitysten ajaksi. Joidenkin mukaan syytöksissä kyse on muutamasta toimijasta. Toiset katsoivat UNRWA:n ongelmien olevan laajempia. EU-maiden kannat eivät ole kuitenkaan niin kaukana toisistaan kuin julkisuuden perusteella näyttää.

EU:n epävirallinen Gymnich-ulkoministerikokous pidettiin Brysselissä 2.-3.2. Suomea edusti kokouksessa ulkoministeri Valtonen. Kokouksen aiheina olivat EU:n ja Afrikan suhteet, Lähi-itä, Venäjän hyökkäys Ukrainaan sekä EU:n ja Turkin suhteet.

EU-Afrikka-suhteet

Korkea edustaja Borrellin mukaan EU ei ole enää luontevin kumppani Afrikalle. EU:hun kohdistuu syytteitä kaksoisstandardeista ja kansainvälinen kilpailu on kovaa. Yleisesti koetaan, että EU:lle ei ole riittävästi kanssakäymistä Afrikan maiden kanssa. Poliittista yhteydenpitoa tulisi lisätä ja koordinoida paremmin EU jäsenmaiden välillä. EU on Afrikan suurin avunantaja ja kauppakumppani, mutta tämä

ei näy käytännössä. Team Europen -toimintaa tulee parantaa ja nopeuttaa annettujen sitoumusten toimeenpanoa. EU-AU-kokous tulisi pitää mahdollisimman pian.

Komission mukaan Afrikka ja EU tarvitsevat toisiaan tasaveroisena kumppanina. Momentum suhteiden tiivistämiselle on häviämässä ja kritiikki EU:ta kohtaan on lisääntynyt. Afrikka tuntee jääneensä jälkeen. EU:n ja jäsenmaiden tulee osoittaa, että otamme Afrikan vakavasti. EU:n tulee olla pragmaattinen ja joustava lähestymistavassaan sekä pyrkiä institutionalisoimaan suhteita. Muuttoliike on haaste myös alueen maille, ja se tärkeä osa EU:n yhteistyötä maiden kanssa.

Jäsenmailla oli yleisesti yhteneväinen analyysi EU-Afrikka-suhteista. EU:lla tulisi olla joustava, pragmaattinen ja transaktionaalinen lähestymistapa, mutta mailla oli erilaisia painotuksia siitä, mitä tämä tarkoittaa käytännössä. Se että EU on isoin avunantaja ja kauppakumppani, tulisi näkyä poliittisella tasolla. Afrikassa monet ajattelevat, että EU on yhteydessä vain kuin siihen on erityinen tarve, kuten YK-äänestykset. Euroopan Unionin ja Afrikan Unionin välinen kokous tulisi pitää mahdollisimman pian. Euroopalla ja Afrikalla on monia yhteisiä intressejä mm. taloudessa, turvallisuudessa ja vihreässä siirtymässä. Vapaakauppa-alueen kehittäminen on tärkeää. Afrikan unioni on osa G20:ta ja Afrikan roolin vahvistamista multifoorumeilla tulee tukea. Tarvitaan enemmän Team Europea, Global Gatewayta ja yhteisvierailuja.

Esitettiin huoli alueellisesta epävakaudesta sekä ECOWAS:ista Malin, Burkina-Fason ja Nigerin vetäytymisilmoituksen myötä. EU:n työkalupakkia tulisi käyttää kokonaisvaltaisesti. YTPP:n osalta tulisi olla tapauskohtainen lähestymistapa. Tarvitaan EU-AU-yhteistyötä terrorismin ja muuttoliikkeen suhteen. Tulee välttää autoritaaristen hallintojen tukemista ja tukea demokraattista transitiota. EU:n intressit tulisi kuitenkin huomioida. Kansalaisyhteiskunnan tukeminen on tärkeää.

Nuorison roolia korostettiin myös. EU tukee laajasti koulutussektoria, mutta muut stipendejä antava maat saavat enemmän näkyvyyttä. EU:n tuki koulutussektorilla tulee kommunikoida paremmin. EU-alueella on 1,5 miljoonaa ulkomaista opiskelijaa, joista vain 17 % Afrikasta.

Suomen puheenvuorossa otettiin esille kolmansien maiden vaikutus alueella ja siihen vastaaminen. Muilla toimijoilla on infrahankkeita, jotka vahvistavat niiden narratiivia ja näkyvyyttä, toisin kuin monet EU-hankkeet. Kauppaehtoisuus ja Afrikan laajuinen vapaakauppa-alue ovat tärkeitä.

EU-Turkki-suhteet

Korkea edustaja Borrellin mukaan Turkki on EU:lle strateginen kumppani erimielisyyksistä huolimatta ja dialogi EU:n sekä Turkin välillä on tärkeää.

Komissio tukee myös yhteyksien tiivistämistä Turkin kanssa, mikä on tuotu esiin myös EUH:n ja komission yhteisessä tiedonannossa EU-Turkki-suhteista.

Monet jäsenmaat katsoivat, että Turkin kanssa olisi tärkeä käydä dialogia mm. Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa, Lähi-idästä ja muuttoliikkeestä. Olisi tärkeää keskustella myös kaupasta mm. tullliliittoon liittyvistä kysymyksistä. Samalla on tärkeää pitää yllä ja keskustella Turkin kanssa myös ihmisoikeuksista ja oikeusvaltioperiaatteesta ja sen toteutumisesta. Osa jäsenmaista taas katsoi, että vuoropuhelun lisääminen Turkin kanssa on vielä ennenaikaista.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan

Ukraina-keskustelussa annettiin laajaa tukea Ukrainan tuen jatkamiselle, Ukraina-tukirahaston perustamiselle EPF:n alle ja pakotteiden kiertämisen estämiselle.

Komissio piti tärkeänä Eurooppa-neuvoston päätöstä 50 mrd euron tukivälineen perustamisesta. Trilogit parlamentin kanssa on tarkoitus saada päätökseen 5.2. alkavalla viikolla.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa todettiin, että Ukrainan tulee voittaa sota. EU:n tulee jatkaa Ukrainan poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukemista. Venäjän hyökkäyssodassa on kyse Euroopan tulevaisuudesta. EU:n tulee kasvattaa puolustusteollisuuden kapasiteettia.

Sanktioiden kiertämiseen kiinnitettiin paljon huomiota. EU-maissa tapahtuvaan kiertämiseen ja transitoliikenteeseen tulee puuttua.

Muut aiheet

Lähi-itä

Borrellin mukaan tilanne on epävakaa Punaisellamerellä, Libanonin rajalla ja Syyriassa ja on huoli alueellisesta eskalaatiosta. Gazan humanitaarinen tilanne on katastrofaalinen. Panttivangit tulee vapauttaa. UNRWA:n rooli on tärkeä avun saamisessa perille. UNRWA:an kohdistuvat syytökset tulee tutkia nopeasti ja tehokkaasti. UNRWA:n johtaja Lazzarini on kutsuttu kehitysasian ulkoasiainneuvostoon helmikuussa.

UNRWA:sta käydyssä keskustelussa jäsenmaiden kannat jakaantuivat. Osa kertoi jatkavansa tai lisäävänsä tukea. Osa taas on keskeyttänyt tuen selvityksen ajaksi ja selvittävät, onko mahdollista tukea muuta kautta. Todettiin, että YK:n selvityksen tulisi valmistua nopeasti. Keskusteltiin syytösten laajuudesta. Joidenkin mukaan kyse on muutamasta toimijasta. Toiset katsoivat UNRWA:n ongelmien olevan laajempia. Kannettiin huolta Libanonista ja sen vajoamisesta konfliktiin. Toivottiin, että Qatarin toimet johtaisivat tuloksiin tulitauon osalta. Kaikki ovat samaa mieltä, että palestiinalaisia tulee tukea. UNRWA-syytökset tulee tutkia nopeasti ja vakavasti. EU-maiden kannat eivät ole niin kaukana toisistaan kuin julkisuuden perusteella näyttää.

Suomen puheenvuorossa todettiin uusien maksatusten UNRWA:lle olevan väliaikaisesti keskeytetty. Samalla haetaan kansallisesti ja EU-tasolla kanavia avun toimittamiseksi. Tärkeää, että humanitaarinen apu saavuttaa siviilit Gazassa.

Suomen edustaja
Elina Valtonen, ulkoministeri